

BAYKUŞLARI İYİ TANIYALIM

Doç. Dr. Mehmet SEREZ

Strigidae familyasından olan Baykuşlar'ın Avrupa'da yaygın 18 türünden 8'i Türkiye'de de yaşamaktadır. Baykuşlar genellikle gece yırtıcı kuşları arasına girerler. Ancak onların gündüz uçan bazı türleri de vardır. İyi bir görme yeteneğine sahip olan Baykuşların gözleri sabittir, bu yüzden onlar yalnız önlerini görürler. Asıl özellikleri ise başlarını 270° döndürebilmeleri ve çevrelerini rahatça kontrol edebilmeleridir. Göz bebekleri yuvarlakça olup çok sayıda ışığa duyarlı hücrelerle donatıldığı için az ışıkta bile iyi görürler; az bir ışık avlarını yakalamaya yeterlidir. Çok karanlıkta ise göremezler, ancak bu durumda öteki duyu organlarıyla hareket ederler. Baykuşlar gündüzleri insanlar gibi, geceleri ise 15-20 kat daha iyi görebilirler. Örneğin Kar baykuşu (*Nyctea scandiaca*), doğal yaşam ortamı olan soğuk kutup bölgelerinde gündüz geçen yaz ve gece geçen kış aylarında besinini sağlayarak yaşamını sürdürebilmektedir. Tüm kuşlarda üst göz kapağı altındaki kapağa gelirken Baykuşlar'da bu durum tersine olmaktadır.

Eski Yunanlılarda baykuşun akıllı ve "bilgili" olduğu bilinir, bu yüzden hayvan sembolize edilirdi. Onlara saygı duyulur, öldürüne ölüm cezası verilirdi. Bunun sanucunda baykuşlar mutlak bir

koruma altında bulundurulduğu için sayıları yüzbinleri bulmaktaydı.

Erkeği ve dişi aynı renkte olan baykuşlar yuva yapmak için özel bir çaba göstermezler. Genellikle kaya ve ağaç gövdelerinde öteki kuşlarca terkedilen oyuklarda, yarıklarda ve yıkık yapıların içlerinde barınırlar. Amerika'da yaşayan Tavşan Baykuşu ise toprak altında yuva yapar.

Baykuş
neden
çok sessiz
uçabilir?

Uhu Kuşu Hak Tavuğu veya (Bubo bubo)

Ülkemizde Uhu, Puhu veya Gece kuşu olarak bilinen bu Baykuş türüne İran'da "Hak tavuğu" denilmektedir. Bu kuş Avrupa, Kuzey Afrika, Arabistan, İran ve Türkiye'de yaşar. Baykuşların en yırtıcısıdır. Dağ, orman ve çöl gibi pek çok yöreye uyum sağlamıştır. Gündüzleri ağaç gövdeleri ve kaya oyuklarında gizlenir. Besin olarak fare, sincap, tavşan, kertenkele, yılan, küçük kuşlar ve balıkla beslenir. Geceleri çok karanlık ve ormanlık alanlarda da olsa küçük canlıları kolaylıkla farkeder ve avlar. Hak tavuğu eşine çok bağlıdır ve 50 yıl kadar monogam (tek eşli) olarak onunla birlikte yaşar.

Baykuş ithal eden ülkeler

Bazı ülkelerde nesli son derece azalmış ve tükenmek üzere olan baykuşlar buralarda kesin koruma altına alınmışlardır. Bu nedenle başka yörelerden Baykuş ithal ederek bozulan biyolojik dengeyi yeniden oluşturmaya çalışan ülkeler vardır. Bu ülkelerin başında gelen Batı Almanya, 1964 yılında Bavyera eyaleti için 7 çift Baykuş ithal etmiştir. Aynı tarihlerde Baykuşları Koruma Derneği de Alman halkına çeşitli yollarla şu öğütlerde bulunmuştur:

1. Ülkede son derece azalan baykuşlara karşı saygılı olunuz, onları öldürmeyiniz ve koruyunuz.

2. Baykuş sevgisini çevrenize yayınız ve onların ithali için maddi katkıda bulununuz.

3. Baykuşların barınma yerleri olan ahşap yapıları ortadan kaldırmayınız.

Bu girişimler sonucu 12.500 DM (750.000 TL. tutarında toplanan parayla yine baykuş ithal edilerek sayıları 60 kadar çift oluşturulmuştur. Baykuşları Koruma Derneği'nin faaliyetleri giderek daha da artmış ülkede bir de "Baykuş

Baykuşlar genellikle 4-6 adet yumurtladıktan sonra 24-37 gün kuluçkada kalırlar. Yuvadan uçurulan yavrular 3-4 hafta anne-babanın gözetimi altında beslenirler ve ancak 4. ayda erginleşirler. Bu nedenle herhangi bir yerde yuvadan henüz uçmuş genç yavrular görülürse, bunların çok yakınlarında anne-babaları da bulunuyor demektir; ilişkiler sürdüğü için yavruya dokunmamak gerekir. Kar Baykuşu 1. yumurtayı bıraktığında hemen kuluçka olur, bu sırada 2. yumurtayı da bırakır. Bu nedenle yavrular aynı günde yumurtadan çıkmazlar. Bazı baykuş türleri soğuk hava koşullarında başka ülkelere göç ederler sonra yeniden kuluçka bölgelerine dönerler. Bu göç yolları bazen 5000 km'ye ulaşabilmektedir. Örneğin, Rusya'da yaşayan bazı türler İspanya'ya göç eder ve zamanı gelince geri dönerler.

Baykuşlar şubat ve mart aylarında çiftleşirler. Bu dönemde erkekler eş çağrı sesi olan "Goveloo lo lo" gibi sesler çıkartarak öterler. Bu sesi duyan veya baykuşu gören insanlar bir uğursuzluk sayarlar. Bu tamamen yanlış bir inançtır. Gecenin sessiz karanlığında bile olsa bu sestən ürkmek için bir neden yoktur.

Baykuşlar küçük sürüngenler (kertenkele, yılan), böcekler, küçük kuşlar, küçük memelilerle (fare, tavşan) beslenirler. Örneğin, Kulaklı Orman Baykuşu (Asio otus) günde 2-9 adet fare avlar. Yılda yediği fare sayısı 1000'in üzerindedir. Bu nedenle Baykuşlar tarım, ormancılık ve biyolojik denge yönlerinden bize son derece ve (doğaya) yararlı kuşlardır. Baykuşlar serbest olarak doğada 16 yıl, hayvanat bahçelerindeki yaşamlarında ise 80 yıl kadar yaşayabilirler. Bir süre el altında tutulan bireyler doğaya salındığında, zor uyum sağladıkları için, pek çoğu ölür.

Büyük ve kadife kadar yumuşak tüylü kanatlarıyla baykuş, gövdesini eğerek uçtuğunda saniyede iki kanat çırpışı yeterli olmaktadır.

